

## Til kursdeltakere på kompetansekurs i birøkt.

Boken «Sykdom og hygiene hos bier» ble utgitt i 2019, og inneholder referanser til regelverket som var gjeldende da boken ble gitt ut.

«Forskrift om birøkt» (FOR-2009-04-06-416) ble opphevet den 28.04.2022, og erstattet av følgende regelverk:

- Forskrift om dyrehelse (dyrehelseforskriften) (FOR-2022-04-06-631)
- Forskrift som utfyller dyrehelseforskriften med bestemmelser om forflytning av landdyr, rugeegg og animalske produkter fra landdyr i EØS-området (landdyrforflytningsforskriften) (FOR-2022-04-07-636)
- Forskrift som utfyller dyrehelseforskriften med bestemmelser om landdyranlegg og rugerier og sporbarhet av landdyr og rugeegg (landdyrsporbarhetsforskriften) (FOR-2022-04-07-637)

Dette medfører at henvisningen i boken ikke lenger er 100% korrekte, og at man må søke i ovennevnte regelverk for å finne de bestemmelsene som regulerer birøkten i Norge.

I første rekke gjelder dette henvisninger til «Forskrift om birøkt» på sidene 8-11, samt side 73.

Videre nevnes under «Forskriftskrav» på side 31: «*Unntak for utbygde vokstavler i henhold til § 11 første ledd.*»

- Dette unntaket er fjernet i gjeldende regelverk, noe som medfører at kravet om varmebehandling gjelder for all gjenbruk av bivoks. Jfr. Dyrehelseforskriften § 33.

De mest relevante §§ i de nye forskriftene er:

- o Dyrehelseforskriften, §§ 19, 23, 28, 30, 33, 34 og 37
- o Landdyrsporbarhetsforskriften, §§ 3, 13, 16 og 33
- o Landdyrforflytningsforskriften, §§ 1, 13 og 14

Samtidig er det viktig å være klar over at det kan være andre bestemmelser som påvirker birøkt, og det anbefales derfor å følge med på Mattilsynets nettsider:

<https://www.mattilsynet.no/dyr/produksjonsdyr/bier>

## **Forskrift om dyrehelse (dyrehelseforskriften)**

### **§ 19. Meldeplikt for sykdommer hos landdyr, reptiler, amfibier og sjøpattedyr**

Ved grunn til mistanke om forekomst eller ved påvisning av nasjonal liste 1- eller 2-sykdommer i vedlegg 1 eller B-sal hos landdyr, reptiler, amfibier og sjøpattedyr, skal driftsansvarlige og enhver fysisk eller juridisk person umiddelbart melde fra til Mattilsynet.

Ved påvisning av dyresykdommer hos landdyr, reptiler, amfibier og sjøpattedyr av nasjonal liste 3-sykdommer i vedlegg 1, foruten B-sal hos salamander, skal driftsansvarlige og enhver fysisk eller juridisk person melde fra til Mattilsynet så snart som praktisk mulig. For rabies hos flaggermus og varroainfeksjon hos honningbier skal mistanke også meldes til Mattilsynet. Meldeplikten gjelder ikke ved grunn til mistanke om forekomst eller påvisning av:

1. varroainfeksjon i «region C», jf. vedlegg II til landdyrforflytningsforskriften der sykdommen er endemisk.
2. trakémiddinfeksjon i «sone B1» i vedlegg II til landdyrforflytningsforskriften der sykdommen er endemisk.

Ved unormal dødelighet, andre tegn på alvorlig sykdom eller vesentlig redusert produksjonstakt av ukjent årsak hos landdyr, reptiler, amfibier og sjøpattedyr, skal driftsansvarlige så snart som praktisk mulig melde fra til veterinær med henblikk på ytterligere undersøkelser.

Ved unormal dødelighet og andre tegn på alvorlig sykdom hos viltlevende landdyr, reptiler og amfibier og viltlevende sjøpattedyr, skal enhver fysisk eller juridisk person så snart som praktisk mulig melde fra til Mattilsynet.

Meldeplikt for sykdom hos kjæledyr og meldeplikt for nasjonal liste 3-sykdommer gjelder ikke for den som har meldt ifra til veterinær om mistanke om eller påvisning av sykdommen. Det er likevel ikke unntak fra meldeplikten ved mistanke om eller ved påvisning av Bsal hos salamander, rabies hos flaggermus eller varroainfeksjon hos honningbier.

### **§ 23. Driftsansvarliges plikter ved kliniske tegn på nasjonal liste 3-sykdommer hos landdyr, reptiler, amfibier og sjøpattedyr**

Driftsansvarlig skal påse at landdyr, reptiler, amfibier og sjøpattedyr med kliniske tegn på nasjonal liste 3-sykdom ikke bringes i kontakt med dyr fra andre anlegg inntil annet er bestemt.

Første ledd er likevel ikke til hinder for at driftsansvarlig kan omsette eller flytte honningbier med kliniske tegn på varroainfeksjon innenfor «region C», som angitt i vedlegg II til landdyrforflytningsforskriften, der sykdommen er endemisk. Første ledd er heller ikke til hinder for at driftsansvarlig kan omsette eller flytte honningbier med kliniske tegn på trakémiddinfeksjon innenfor «sone B1», som angitt i vedlegg II til landdyrforflytningsforskriften, der sykdommen er endemisk.

## **§ 28. Definisjoner**

*Definisjoner av dyrearter i landdyrforflytningsforskriften gjelder i tillegg til definisjoner gitt i denne forskriften. I dette kapittelet menes med:*

- a. «bigård»: anlegg der honningbier holdes i én eller flere bikuber som den driftsansvarlige har stilt opp innenfor en radius på maksimum 100 meter. Én driftsansvarlig kan ha flere bigårder.*
- b. «besøkgård»: anlegg der husdyr hovedsakelig holdes for å bli vist fram til publikum.*
- c. «bikubemateriell»: bikuber og kubedeler, herunder bunnbrett, kasser, rammer uten voks, dronninggitter og dekkbrett, og annet utstyr til bruk i bigårder.*
- d. «dyreansamling»: ethvert organisert arrangement som innebærer at dyr fra forskjellige anlegg samles midlertidig på ett anlegg, herunder utstillinger, kåringssjå, stevner, markeder, konkurranser og totalisatorløp. Begrepet omfatter ikke sirkus, dyrehager, besøkgårder, anlegg for oppsamling av dyr og fellesbeiter inkludert samleleveer.*
- e. «anlegg med næringsrettet dyrehold»: anlegg der storfe, sau, geit, svin, oppdrettshjort, pelsdyr eller fjørfe holdes av en driftsansvarlig som mottar produksjonstilskudd for dyrehold eller har en omsetning som overstiger grensen for å være merverdiavgiftspliktig for dyrehold. Alle anlegg der dyr av kamelfamilien holdes omfattes av reglene for anlegg med næringsrettet dyrehold. Begrepet omfatter ikke dyreansamlinger, dyrehager, sirkus eller besøkgårder.*
- f. «åpen gård»: et arrangement som innebærer at et anlegg med næringsrettet dyrehold holdes midlertidig åpent for publikum.*

## **§ 30. Hygiene**

*Den driftsansvarlig skal sørge for at varmt og kaldt vann er tilgjengelig i anlegget. Det skal være mulig å rengjøre hender, støvler, overtrekkstøy og utstyr. Kravet om tilgjengelig vann gjelder ikke for utmark eller lignende steder.*

*Den driftsansvarlig skal sørge for at utstyr, innredning og andre gjenstander som kan spre smitte, er tilstrekkelig rengjort og om nødvendig desinfisert før de blir tatt inn til områder på anlegget der dyrene holdes eller kan komme i kontakt med.*

*Personer som har besøkt anlegg med klovdyr eller fjørfe i utlandet, kan ikke besøke anlegg med klovdyr eller fjørfe før det har gått 48 timer etter besøket i anlegget i utlandet. Når det gjelder besøk i anlegg med svin, vises det i tillegg til forskrift 14. februar 2018 nr. 247 om smitteforebyggende tiltak mot visse antibiotikaresistente bakterier hos svin.*

*Driftsansvarlige for honningbier er unntatt fra bestemmelsene i første ledd, men skal likevel sørge for nødvendig rengjøring eller utskifting av brukt bikubemateriell, utbygde vokstavler, klær, fottøy og annet utstyr som brukes i bigården. Bikuber som*

ikke inneholder levende honningbier og utbygde vokstavler som ikke er i bruk, skal oppbevares slik at ikke honningbier har tilgang til dem.

### **§ 33. Varmebehandling av bivoks og tiltak mot sverming fra bigårder**

Den driftsansvarlige skal sikre at bivoks som utvinnes fra utbygde vokstavler for ny bruk i birøkt, blir varmebehandlet til minst 120 grader i 30 minutter.

Driftsansvarlige for honningbier skal gjennomføre tiltak som er egnet til å forebygge sverming fra bigården.

### **§ 34. Fangst og mottak av bisvermer**

Det er kun driftsansvarlige for honningbier med rett til å foreta undersøkelser som nevnt i § 37 som kan sette ut bikuber for å fange inn bisvermer eller ta imot innfangede bisvermer.

Den driftsansvarlige skal stille opp bikubene som brukes til fangst eller mottak av bisvermene i en registrert bigård som er opprettet kun til dette formålet, en såkalt svermebigård, som ligger minst 300 meter fra andre registrerte bigårder eller bigårdsplasser. Bikubene skal være nye eller rengjorte og kan inneholde tavler med eller uten byggevoks.

Etter at en bisverm er holdt i fangst- eller mottakerkuben i fire dager, skal den driftsansvarlige flytte bisvermen over i en ny eller rengjort bikube som inneholder tavler med byggevoks. Det gamle vokset i fangst- eller mottakerkuben skal fjernes fra denne og håndteres etter animaliebiproduktforskriften.

Den driftsansvarlige kan fange inn eller motta bisvermer i svermebigården fra og med 1. mai til og med 31. juli.

Etter at siste bisverm er fanget inn eller mottatt for sesongen, skal den driftsansvarlige sørge for at undersøkelsene som kreves for å kunne flytte honningbiene til en annen bigård i Norge, jf. landdyrforflytningsforskriften § 12, blir gjennomført i alle bikubene snarest mulig. Undersøkelsene skal gjennomføres selv om honningbiene ikke skal flyttes.

Den driftsansvarlige må ha fjernet alle honningbier, som stammer fra bisvermer fanget inn eller mottatt en foregående sesong, fra svermebigården før den kan brukes til fangst eller mottak av nye bisvermer.

Den driftsansvarlige skal sikre at utstyr som brukes i en svermebigård ikke blir brukt i andre bigårder.

### **§ 37. Kunnskapskurs om dyrehelse**

Driftsansvarlige i anlegg med næringsrettet dyrehold skal ha gjennomført et kurs i dyrehelse, og må ta oppdateringskurs ved behov. Nye driftsansvarlige skal ha gjennomført kurset i løpet av det første året som driftsansvarlig.

Driftsansvarlige for honningbier, som kan dokumentere at de er over 18 år og har gjennomgått og bestått et kompetansekurs godkjent av Mattilsynet, kan foreta den kliniske undersøkelsen og varroaundersøkelsen som kreves etter

landdyrforflytningsforskriften § 13 i sine egne bigårder. For å beholde retten må de bestå fornyet prøve minst hvert tiende år.

Kravet om kurs etter første ledd gjelder ikke driftsansvarlige i anlegg med næringsrettet dyrehold som kan dokumentere kompetanse i dyrehelse på agronomnivå eller høyere.

## Liste 2. Sykdommer 7. Bier og humler

| Norsk betegnelse  | Internasjonal betegnelse                   | Smi3estoff                                                            | Høyest EU-kategori og art t.o. |
|-------------------|--------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------|--------------------------------|
| Liten kubebille   | Small Hive Beetle                          | <i>Aethina tumida</i>                                                 | D (Apis, Bombus ssp.)          |
| Lukket yngelrâte  | American foulbrood of honeybees            | <i>Paenibacillus larvae</i>                                           | D (Apis)                       |
| Steinyngel        | Stonebrood                                 | <i>Aspergillus flavus</i> , <i>A. fumigatus</i> eller <i>A. niger</i> | Ikke-listeført i EU            |
| Tropilaelaps-midd | Infestation with Tropilaelaps of honeybees | <i>Tropilaelaps</i> ssp.                                              | D (Apis)                       |
| Åpen yngelrâte    | European foulbrood                         | <i>Melissococcus plutonius</i>                                        | Ikke-listeført i EU            |

\* Meldepliktig OIE.

## **Landdyrsporbarhetsforskriften**

### **§ 3. Definisjoner**

*I denne forskriften menes med:*

- a. Anlegg med næringsrettet hold av fjørfe: anlegg der fjørfe holdes av en driftsansvarlig som har en omsetning fra fjørfeholdet som overstiger grensen for å være merverdiavgiftspliktig.*
  - b. Næringsrettet rugeri: rugeri som har en omsetning som overstiger grensen for å være merverdiavgiftspliktig.*
  - c. Godkjent slakteri: slakteri som er godkjent av Mattilsynet etter forskrift 22. desember 2008 nr. 1624 om særlige hygieneregler for næringsmidler av animalsk opprinnelse (animaliehygieneforskriften).*
  - d. Slakteriets godkjeningsnummer: et nummer Mattilsynet tildeler slakterier som er godkjent etter animaliehygieneforskriften.*
  - e. Slakterileverandørnummer: et nummer som identifiserer en driftsansvarlig for svin og er tildelt av slakteriet vedkommende leverer svin til.*
  - f. Produsentnummer: et 10-sifret nummer som er knyttet til Landbruksdirektoratets Landbruksregister og representerer en kobling mellom landbrukseiendom og et foretak*
  - g. Dyreholds-ID: et 7-sifret identitetsnummer Mattilsynet tildeler driftsansvarlige som holder storfe, sauer eller geiter på registrerte eller godkjente anlegg*
- Definisjonene av «bigård», «bikubemateriell» og «anlegg med næringsrettet dyrehold» gitt i dyrehelseforskriften, gjelder tilsvarende i denne forskriften.*

### **§ 13. Journalføring av opplysninger om flytting av bier mv.**

*Driftsansvarlige for bigårder skal journalføre flytting av bier til og fra bigårdene sine, med angivelse av:*

- a. navnet og adressen til den driftsansvarlige på henholdsvis avsender- eller mottakeranlegget, og*
- b. nummeret på bikubene som flyttes.*

*Den driftsansvarlige skal i tillegg journalføre navnet og adressen til alle han leverer eller mottar brukt bikubemateriell eller utbygde vokstavler til eller fra.*

*Bestemmelsen i første ledd bokstav a gjelder ikke ved flytting mellom den driftsansvarliges egne bigårder. Bestemmelsen i første ledd bokstav b gjelder kun ved flytting av bikuber mellom den driftsansvarliges egne bigårder.*

### **§ 16. Tidsrom for oppbevaring av journaler**

*Driftsansvarlige for anlegg som holder storfe, sauer, geiter, dyr av kamelfamilien eller hjortedyr skal oppbevare journalene på anleggene i minst 10 år.*

*Driftsansvarlige for anlegg som holder svin, fjørfe, kaniner eller bier, skal oppbevare journalene på anleggene i minst 5 år.*

*Driftsansvarlige for anlegg som holder andre holdte landdyr enn de som er nevnt i første eller annet ledd skal oppbevare journalene på anleggene i minst 3 år.*

*Driftsansvarlige for rugerier skal oppbevare journalene på anleggene i minst 3 år.*

*Transportører skal oppbevare journalene i minst 3 år.*

*Driftsansvarlige som gjennomfører oppsamling av landdyr uavhengig av et anlegg skal oppbevare journalene i minst 3 år.*

### **§ 33. Merking av bigårder og bikuber**

*Driftsansvarlige for bier skal sørge for at bigårdene er merket med den driftsansvarliges navn, adresse og telefonnummer og at hver enkelt bikube med bier har et unikt nummer som identitetsmerke.*

## **Landdyrforflytningsforskriften**

### **§ 1.Saklig virkeområde**

*Forskriften utfyller bestemmelsene i dyrhelseforskriften 6. april 2022 nr. 631, som gjennomfører forordning (EU) 2016/429 ved å gi utfyllende bestemmelser om forflytning av holdte og ville landdyr, rugeegg og animalske produkter fra landdyr innenfor EØS.*

*Landdyr som omfattes av denne forskriften er landpattedyr, fugler, bier og humler.*

*Forskriften gjelder for driftsansvarlige som holder, flytter, transporterer eller samler holdte og ville landdyr og rugeegg. Den gjelder også for driftsansvarlige som flytter animalske produkter fra landdyr og for kompetente myndigheter. Forskriften gjelder for kjæledyreiere som flytter hunder, katter og ildere mellom EØS-stat der forflytningen ikke omfattes av kjæledyrforskriften.*

### **§ 13.Vilkår for forflytning av honningbier i Norge**

*Den driftsansvarlige skal sikre at honningbier, som flyttes mellom bigårder i Norge, kommer fra en bigård der honningbiene i løpet av de siste to årene har gjennomgått en klinisk undersøkelse for lukket yngelrâte, åpen yngelrâte, steinyngel og liten kubebille med negativt resultat. Undersøkelsen skal være foretatt i minst 20 % av bikubene i tiden mellom 1. april og 30. september og på et tidspunkt der det er forseglet yngel i bikubene. Dersom den driftsansvarlige er driftsansvarlig i flere bigårder, skal undersøkelsen være foretatt i minst 20 % av bikubene i alle bigårdene.*

*Den driftsansvarlige skal sikre at honningbier, som flyttes fra en bigård i region A eller region B som angitt i vedlegg II, til en annen bigård i en av disse regionene, kommer fra en bigård der det i løpet av de siste to årene er foretatt en visuell undersøkelse for varroainfeksjon med negativt resultat. Dersom den driftsansvarlige er driftsansvarlig i flere bigårder i disse regionene, skal undersøkelsen være foretatt i alle bigårdene.*

*Den driftsansvarlige skal sikre at honningbier, som flyttes fra en bigård i sone B2 som angitt i vedlegg II, til en annen bigård i Norge, kommer fra en bigård der det i løpet av de siste to årene er foretatt en mikroskopisk undersøkelse for trakémiddinfeksjon med negativt resultat. Dersom den driftsansvarlige er driftsansvarlig i flere bigårder i sonen, skal undersøkelsen være foretatt i alle bigårdene.*

*Varroaundersøkelsen omhandlet i annet ledd skal være foretatt med egnet utstyr på en samleprøve av nedfall fra alle bikubene i bigården. Nedfallet skal være samlet opp ved bruk av dertil beregnet utstyr (diagnosebrett e.l.) og ha en kvalitet som gjør at det kan undersøkes med sikkert resultat. Oppsamlingen av nedfallet skal ha foregått i en sammenhengende periode på minst:*

- a. 6 uker i tiden mellom 15. august og 30. november (naturlig høstnedfall),*
- b. 4 måneder i løpet av bienes innesittingsperiode (naturlig vinternedfall), eller*
- c. 2 uker i tiden mellom 1. april og 30. november etter at honningbiene er blitt behandlet mot varroainfeksjon (provosert nedfall). Diagnosebrettene e.l. skal ha vært installert i kubene i minst to uker regnet fra behandlingsstart.*

*Trakémiddundersøkelsen omhandlet i tredje ledd skal være foretatt ved et laboratorium utpekt av Mattilsynet på en prøve som består av minst 60 fullt utviklede bier tatt jevnt fordelt fra bikubene i bigården i tiden mellom 1. september og 31. mars. Prøven må i tillegg ha en kvalitet som gjør at den kan undersøkes med sikkert resultat.*

*Driftsansvarlige som ikke har rett til å utføre den kliniske undersøkelsen eller varroaundersøkelsen selv etter dyrehelseforskriften § 37, må få undersøkelsene utført av Mattilsynet eller veterinær.*

*Driftsansvarlige som utfører den kliniske undersøkelsen eller varroaundersøkelsen selv etter dyrehelseforskriften § 37, må melde ifra til Mattilsynet om dette.*

#### **§ 14. Forflytningsforbud for å begrense spredning av varroa- og trakémiddinfeksjon i Norge**

*For å begrense spredningen av varroainfeksjon i Norge, er det forbudt å overføre honningbier i alle utviklingstrinn fra og med egg til imago, samt brukt bikubemateriell fra region C til regionene A og B som angitt i vedlegg II.*

*For å forebygge spredningen av trakémiddinfeksjon i Norge, er det forbudt å overføre fullt utviklede honningbier (imago) fra sone B1 som angitt i vedlegg II, til andre deler av landet. Unntatt fra forbudet i første ledd er overføring av bidronninger på følgende vilkår:*

*a. Før avsendelse skal bidronningene være visuelt undersøkt under stereolupe i et bifritt rom og funnet fri for varroainfeksjon.*

*b. Bidronningene skal sendes til mottakeren i lukkede bur som hvert inneholder én enkelt bidronning og maksimum 20 følgebier. Følgebiene skal komme fra en bigård mottakerregionen som har gjennomgått alle undersøkelsene i § 13.*

*c. Ved ankomst til mottakeren skal følgebiene destrueres og bidronningene undersøkes visuelt for varroamidd. Bidronningene kan bare innføres i mottakerbigården dersom resultatet av undersøkelsen er negativt.*

*Unntatt fra forbudet i første ledd er overføring av brukt bikubemateriell som ikke har vært i kontakt med bier de siste 10 døgn.*

**Vedlegg II. Regioner og soner som er opprettet for å begrense spredningen av varroa- og trakémiddinfeksjon i Norge etter § 13 og § 14.**

|          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|----------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Region A | Nordland, Troms og Finnmark og følgende kommuner i Trøndelag: Snåsa, Overhalla, Lierne, Grong, Høylandet, Nærøysund, Leka, Namsskogan, Røyrvik, og Fosnes og Namsos kommuner slik de var før 1.1.2020.                                                                                                                                                                                               |
| Region B | Møre og Romsdal, Rindal kommune i Trøndelag og Edliger Sogn og Fjordane fylke i Vestland.                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| Region C | Viken, Oslo, Innlandet, VesVold og Telemark, Agder og Edligere Hordaland fylke. Følgende kommuner i Rogaland: Lund, Sokndal, Eigersund, Hå, Time, Klepp, Bjerkreim, Gjesdal, Sandnes, Stavanger, Sola, Randaberg, Bokn, Haugesund, Hjelmeland, Karmøy, Kvitsøy, Sauda, Strand, Suldal, Tysvær, Utsira og Vindafjord. Alle kommuner i Trøndelag med unntak av kommuner som inngår i regionene A og B. |
| Sone B1  | Tidligere Sogn og Fjordane fylke i Vestland.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| Sone B2  | Følgende kommuner i Møre og Romsdal: Vanylven, Volda unnta\ Edligere Hornindal, Ørsta, Stranda, Fjord unnta\ Edligere Stordal. I Innlandet: Skjåk, Lom og Vang. I Viken: Hemsedal, Ål, Hol og Nore Uvdal. I Vestland: Fedje, Austerheim, Mas[orden, Modalen, Vaksdal, Voss og Ulvik.                                                                                                                 |